

MOČILJSKA ŠPILJA

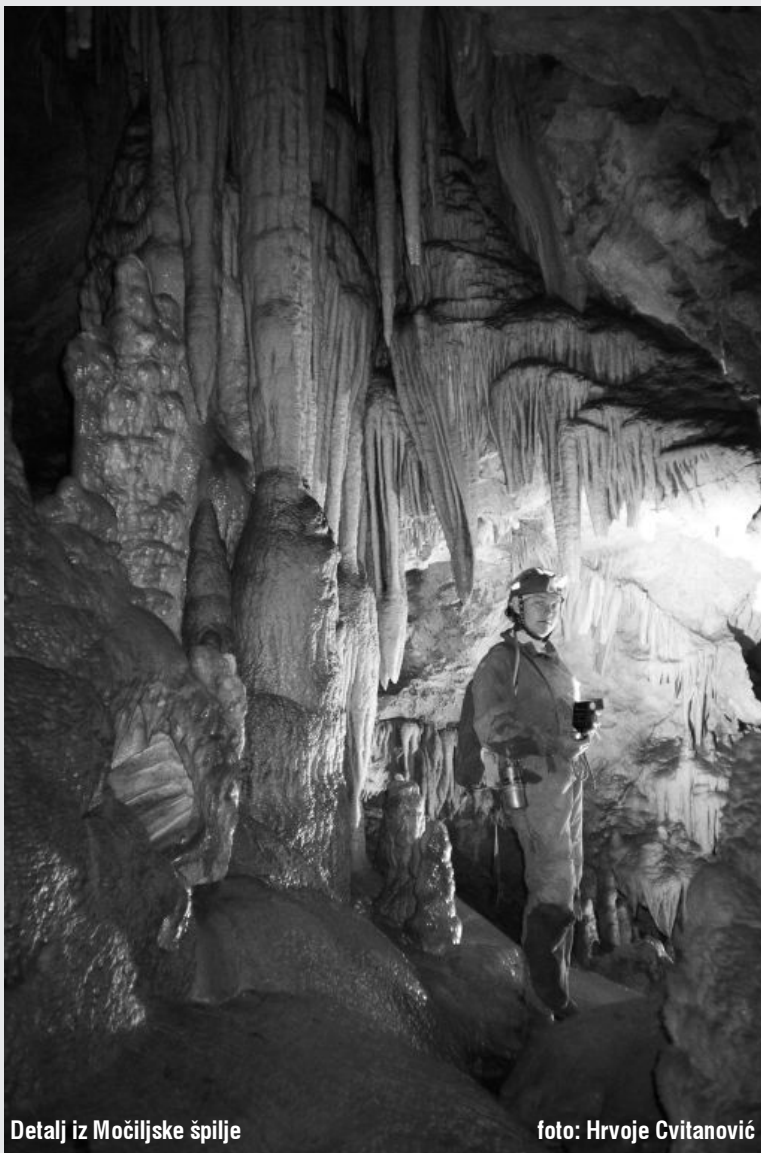
PIŠU: mr.sc. Roman Ozimec
Hrvatsko biospeleološko društvo

Zagreb

Hrvoje Cvitanović

Speleološki klub "Ursus spelaeus"

Karlovac

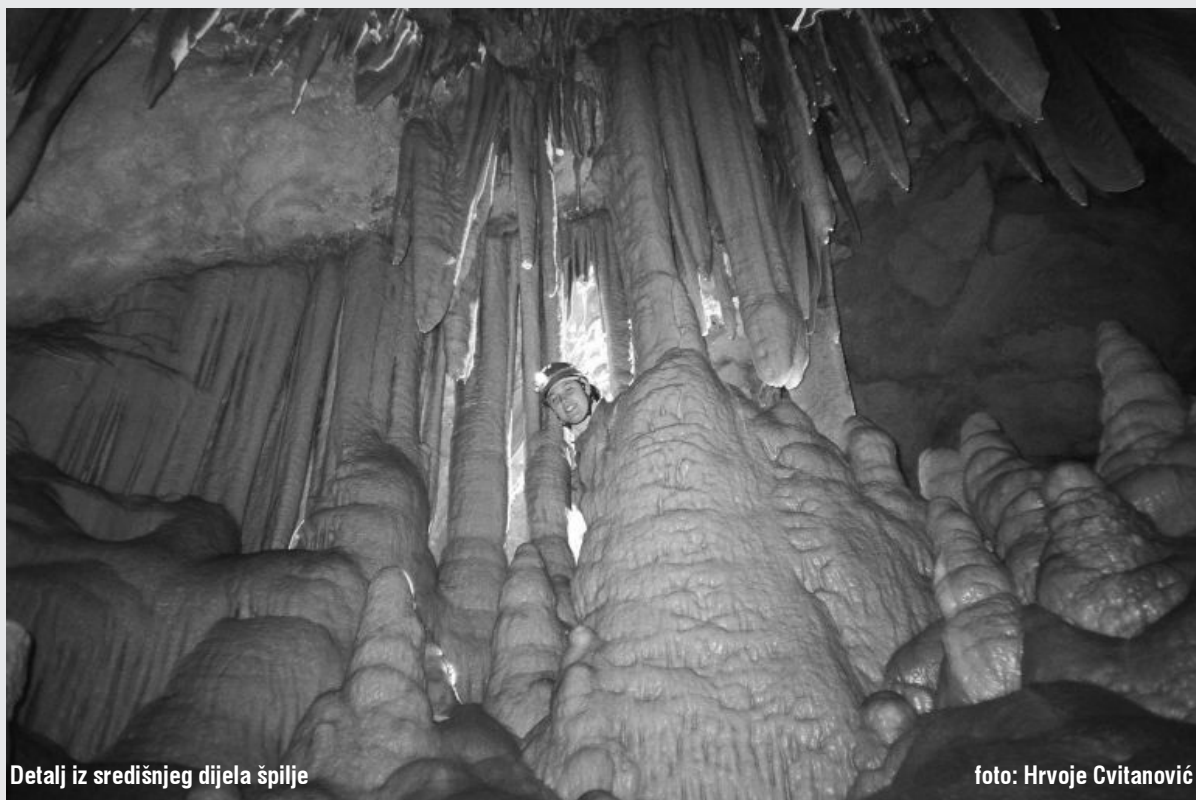

Detalj iz Močiljske špilje

foto: Hrvoje Cvitanović

UVOD

Početakom 2003. godine članovi su Hrvatskog biospeleološkog društva (HBSD), u suradnji s upravom grada Dubrovnika, započeli prva sustavna biospeleološka istraživanja Močiljske i Gromačke špilje koje se nalaze na području Grada. Obje špilje su zbog svojih geomorfoloških, paleontoloških i arheoloških vrijednosti zaštićene kao geomorfološki spomenici prirode. Utvrđeno je nulto stanje objekata, određeni najvažniji ekološko-klimatski parametri, obavljena osnovna fizikalno-kemijska analiza pedološkog supstrata i vode, sakupljena podzemna fauna i prikupljena fotografska i video dokumentacija. Sakupljeni biološki materijal je većim dijelom određen te je sastavljen i preliminarni popis špiljske faune. U cilju učinkovitijeg sakupljanja podzemne faune špilja postavljene su klopke s atraktantima. Podzemni organizmi su makrofotografirani u prirodnom staništu, te je obavljeno filmsko snimanje staništa i podzemnih organizama. Ova istraživanja vodile su Marijana Franičević i Jana Bedek, dok su u istraživanjima sudjelovali (abecednim redom): K. Badovinac, H. Bilandžija, M. Crnčević, H. Cvitanović, D. Hamidović, I. Jaklinović, B. Jalžić,

Detalj iz središnjeg dijela špilje

foto: Hrvoje Cvitanović

M. Lukić, R. Ozimec, M. Pavlek, J. Posarić, P. Rade i L. Tanfoglio.

Preliminarni rezultati istraživanja prezentirani su u obliku posterskog izlaganja na 8. hrvatskom biološkom kongresu koji je održan 2003. godine u Zagrebu (Franičević i dr., 2003).

U proteklih nešto više od dvije godine istraživanja Močiljska špilja je posjećena od strane istraživača u desetak navrata. Još pred početak istraživanja član istraživačkog tima B. Jalžić utvrdio je da postoji određeno odstupanje od tada najbolje izrađenog dostupnog nacrtu objekta (Malez, 1970) pa je odlučeno da se cijeli objekat ponovo topografski snimi. Ovo je obavljeno u nekoliko akcija tijekom 2004. godine tako da u sklopu ovog rada objavljujemo po prvi puta kompletan nacrt Močiljske špilje. Moramo napomenuti da se u špilji i danas mogu naći ostaci povlačenja topofila, a prema usmenim informacijama špilja je bila crtana u više navrata od strane više speleoloških udruga. Nažalost ovi nacrti nam nisu dostupni.

Namjera ovog rada je da kratko predstavimo Močiljsku špilju, njenu morfologiju, biospeleologiju, arheologiju i paleontologiju, povijest

njenog istraživanja, te njen turistički potencijal, elemente zaštite i promocije. Detaljniji prikaz uz detaljnu obradu rezultata istraživanja, kao i cjelokupne literature vezane uz špilju ostavljamo za buduću monografiju koju špilja svakako zaslužuje.

PRISTUP, LOKACIJA I NAZIV ŠPILJE

Močiljska špilja nalazi se južno od naselja Osojnik, oko 200 metara zapadno od asfaltne ceste koja povezuje Mokošicu i Osojnik na nadmorskoj visini od 410 metara. Najjednostavniji pristup je osobnim automobilom cestom iz Mokošice prema Osojniku, pa zatim skrenuti južno neasfaltiranom cestom do kraja u duljini od oko 100 metara te posljednjih oko 500 metara pješice stazom do ulaza.

Ulaz u špilju nalazi se na jugoistočnoj padini Sominog brda, oko 140 metara ispod vrha Močilje, po kojem je dobila ime. Danas se u literaturi za Somino brdo koristi naziv Močiljsko brdo. S ulaza u špilju pruža se krasan pogled na Grad i Elafite. Kod otvora špilje raste velika smokva koja uvijek drži ulaz u hladu, a uz nju smo često vidali povećeg poskoka. G-K koordinate ulaza su $x=4727,300$; $y=6506,222$; $z=410$.

Osim naziva Močiljska špilja u literaturi se spominju i druga imena: Močilje Pećina (Strouhal, 1939), Močiljska pećina (Kusijanović, 1929; Malez, 1960, 1961, 1970; Pretner, 1973), Močinjska pećina (Malez, 1960), Mociljska špilja (Božić, 1999 (vjerojatno tiskarska greška op. a.)). Stranci su s imenom špilje imali više problema, kao uostalom i s brojnim drugim nazivima naših špilja pa u literaturi srećemo nazive: grotte de Močilje (Jeannel, 1924, Mocieska pec (Wolf,) i brojna druga. Prema važećoj nomenklaturi Močiljska špilja je danas ispravno ime špilje, dok svi ostali nazivi predstavljaju sinonime.

PREGLED ISTRAŽIVANJA I KORIŠTENJE MOČILJSKE ŠPILJE

Kada je točno Močiljska špilja otkrivena nije poznato, ali je zasigurno to bilo prije barem 6 tisuća godina. Naime, u bočnom povratnom kanalu špilje zvanom Grobište nađeni su brojni ostaci keramike, od kojih najstariji ulomci potječu iz mlađeg kamenog doba, neolitika (Cvjetović, 2001). Čini se da je špilja pala u zaborav ili se urušio prvobitni ulaz, jer se u prvom pisanom radu o špilji napominje da je špilja otkrivena 1919.

godine (Kusijanović, 1929). Ipak, čini se da je špilja bila poznata i ranije. Prvi sigurni podaci datiraju iz 1. kolovoza 1918., kada je u Močiljskoj špilji faunu sakupljao čuveni češki biospeleolog **Karel Absolon** i zaveo je u svojem popisu Biospeleologica Balcanica pod rednim brojem 849 (Strouhal, 1939). No, neke vrste kornjaša i pauka opisane još početkom 20. stoljeća, vjerojatno potječu iz Močiljske špilje. Čini se da je špilja bila posjećivana od strane biospeleologa još krajem 19. stoljeća, ali istraživači nisu znali za njeno ime nego je spominju opisno, kao špilju iznad Zatona na putu prema Grebcima.

Kad se glas o otkriću špilje proširio, posjetili su je i u njoj istraživali brojni biospeleolozi: dvadesetih godina prošlog stoljeća koleopterolozi **Stjepan Svirčev** i **Grga Novak** iz Splita, pedesetih i šezdesetih **Egon Pretner** iz Postojne, krustaceolog **Stanko Karaman** iz Splita, arahnolozi **Franjo Nikolić** iz Dubrovnika i **Christa Deeleman Reinhold** iz Nizozemske, hiropterolozi **Beatrica Đulić** iz Zagreba i **Gy. Topal** iz Mađarske, te brojni drugi istraživači (Ozimec, 2005).

Pristupačan prilaz i ljepota špilje, posebno u donjim kanalima, privukli su mnoštvo posjetitelja koji su

špilju, uz korištenje karbidnih svjetiljki, posjećivali od 1937. godine kada je uređena za turistički posjet. Putove su uredili **Marčelo Pehovac** iz Mokošice zajedno s već spomenutim **M Kusijanovićem** i vjerojatno drugim članovima HPD Orjen (Kusijanović, 1929). Postavljena su vrata i uređen je put kroz glavni kanal u dužini od oko 500 metara. Špilja nikada nije bila elektrificirana, a već dugo ne postoji nikakva mogućnost organiziranog posjeta (Krešić, 1988). Krajem listopada 2002. godine HPD Mosor iz Splita u Močiljskoj špilji organizirao je Otvoreno prvenstvo Hrvatske u speleološkoj orijentaciji (Vlašić, 2002).

GENEZA I MORFOLOGIJA MOČILJSKE ŠPILJE

Nastanak Močiljske špilje vezan je uz izrazitu tektoniku koja je inverzno podigla dolomite iznad vapnenaca. Špilja je formirana u neuslojenim svjetlosivim dolomitiziranim vapnencima i dolomitima gornje krede (Malez, 1970). Glavni kanal formiran je na tektonskoj pukotini koja generalno ima pravac SZ-JI, a od koje se odvajaju brojni sporedni kanali nastali na više paralelnih dijaklaza smjera S-J i I-Z.

Kanali su prošireni većinom korozivnim djelovanjem vode u dolomitiziranim vapnencima, a pretpostavlja se da je špilja u svojoj ranoj fazi nastanka imala funkciju ponora (Malez, 1970). Velika količina speleothema izlučena duž cijele špilje ukazuje nam da duže geološko razdoblje špilja nema aktivnu hidrogeološku funkciju, ali i da se njom još uvijek procjeđuje dovoljna količina vode koja i dalje održava i gradi kalcitne sedimente.

Močiljska špilja je morfološki relativno jednostavne građe. Predstavlja jedan glavni kosi kanal koji se spušta od ulaza prema kraju špilje od kojeg se odvaja desetak sporednih kanala. U njoj nema većih špiljskih dvorana što je i razumljivo budući da je nastala u gornjokrednim dolomitima, vrlo čvrstoj i slabije topivoj stijeni. Ulaz je širok 5 metara, a visok 2,5 metra i otvorom gleda na jugozapad. Spušta se u pravcu jugoistoka. U ulaznom dijelu špiljski nakit je prilično devastiran i razlupan zbog praznovjerja da se zli špiljski duhovi mogu otjerati lomljenjem sigovine!? Ipak, u dubljim kanalima špiljski nakit, izvanredne ljepote, gotovo je u potpunosti očuvan.

U Aragonitnom kanalu

foto: Hrvoje Cvitanović

Nakon 60 metara dolazimo do svojevrsnog raskrižja. U pravcu juga otvara se Grobište, povratni kanal dug oko 100 metara. Zanimljivo je otkriće ovog kanala. M. Kusijanović kaže da je njegov sin Branimir zapazio jato šišmiša koje je uletjelo u pukotinu i nestalo. Kad su malo bolje pogledali zaključili su da je prolaz zagrađen kamenjem koje se *u dugu vijeku salilo u jednu gromadu*. Probivši zapreku ušli su u vrlo nizak, zasigan kanal u kojem su otkrili troja sjedala, ulomke keramike i kostiju, a posebno se isticala očuvana ljudska lubanja. Istraživač je pretpostavio da se radi o lubanji prehistorijskog čovjeka, sve dok od jednog starca iz Osojnika nije doznao da su još za vrijeme Republike seljaci tu *zaklačili*, odnosno zazidali nekog lopova. Završetak kanala vrlo je blizu površini i vjerojatno je tu nekada bio drugi ulaz kroz koji su mrtvaci unošeni i pokapani, ali je naknadno zazidan. Glavni kanal nastavlja se u pravcu sjeverozapada i postupno se spušta do dubine od 138 metara. Iz njega se odvajaju četiri veća odvojka, kao i tri vertikalne jame, spojene na dnu i ispunjene vodom. Prvi istraživači su na oko 200 metara od ulaza naišli na suženja koje su morali proširiti da bi nastavili glavnim kanalom. Tada su

ugledali skupinu krasnih sigastih skulptura s podzemnim jezercem, koju su prozvali Kapela Sv. Vlaha. Iza Kapele činilo se da špilja završava. I ponovo su šišmiši visoko pod stropom pokazali nastavak kanala u sigovini koju su istraživači proširili i spustili se u sigama obiliven nastavak kanala. Naknadno su na ovom mjestu napravljene kamene stepenice. Pred kraj špilje u pravcu sjeverozapada odvaja se posljednji, oko 50 metara dugačak odvojak kojim se spuštamo u trenutno najdublji dio špilje, malu, vrlo akustičnu dvoranicu u kojoj je vjerojatno prolaz dalje, danas u potpunosti zasigan. Završetak glavnog kanala ispunjen je čudesnim igličastim aragonitima.

Ukupna duljina kanala Močiljske špilje iznosi 938 metara, dok joj je dubina 138 metara. Zanimljivo je usporediti dimenzije špilje navedene u dosadašnjim radovima. Tako Kusijanović (1929) uz pojednostavljenu skicu objekta navodi procjenu od 1000 metara dužine i 192 (?) metra dubine. Dok je dužina špilje očito procijenjena i otprilike točna, iako su naknadno otkriveni još neki sporedni kanali nije jasno kako je utvrdio, svakako pretjeranu dubinu. Ove podatke ponavlja Baučić (1945) te daje dužine svih kanala koje ukupno opet iznose oko 1000 m.

Iako Malez (1960, 1961) navodi da je špilja duga preko 600 m, u posljednjem radu u kojem detaljno opisuje Močiljsku špilju (Malez, 1970) nigdje ne navodi točnu dubinu i dužinu špilje, ali prema zbroju duljina opisanih kanala možemo utvrditi da je špilja dugačka preko 550 m. Božičević (1984) navodi da je špilja dugačka 780 m, što navodi i Šundov (2004), dok Krešić (1988) ponavlja 600 m, a Božić (1999) navodi 590 m dužine.

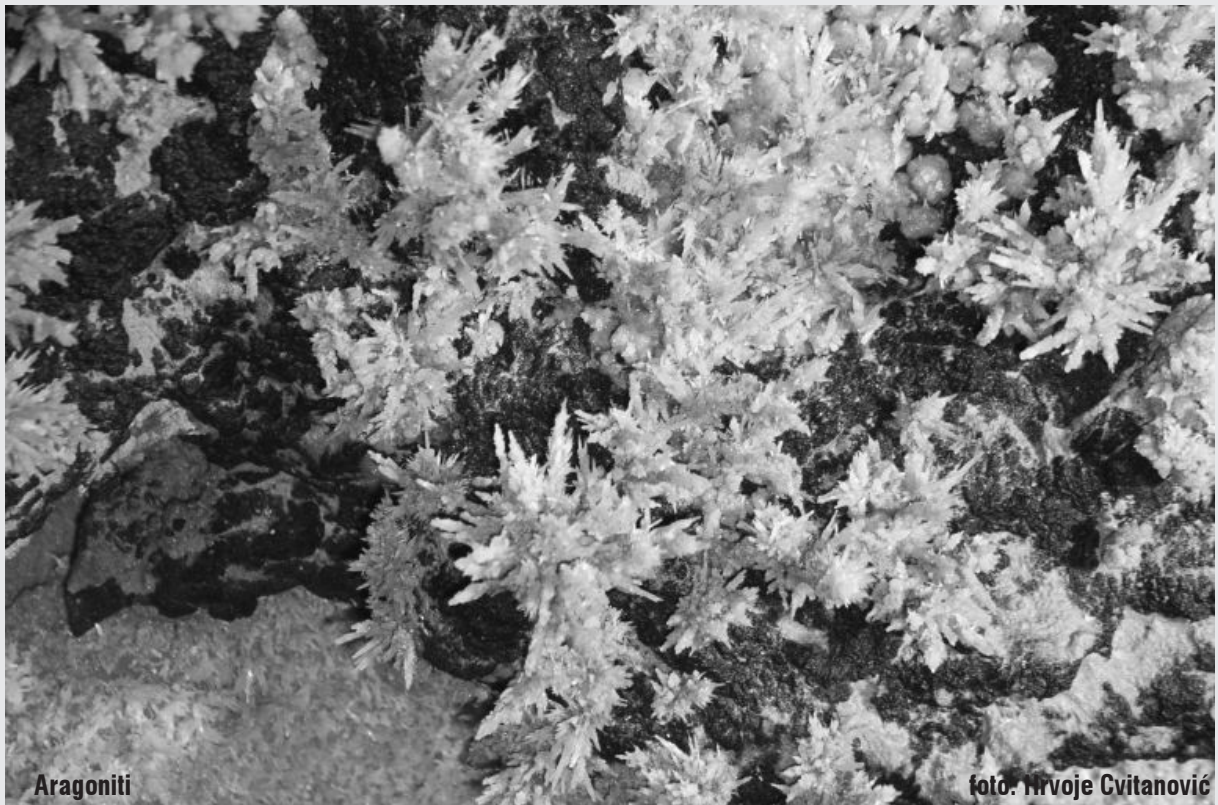
BIOSPELEOLOGIJA MOČILJSKE ŠPILJE

Temperatura zraka u špiljskim kanalima varira od 14,1 do 17,9 °C, dok je prosječna temperatura tla na dubini od 10 cm 14,0°C. Relativna vlažnost zraka je visoka i iznosi 94-100%. Uz vertikalnu precipitaciju vode u špilji se pojavljuju periodične i stalne nakapnice, dok vodeni tok nije zabilježen. (Franičević i dr., 2003). U povijesnom pregledu istraživanja Močiljske špilje navedeno je da su je istraživali doista brojni biospeleolozi još od kraja 19. stoljeća. Ova istraživanja traju sve do danas, posebno intenzivirana od 2003. godine radom Hrvatskog biospeleološkog društva.

Veliki saljev (Završni dio špilje)

foto: Hrvoje Cvitanović

Aragoniti

foto: Hrvoje Cvitanović

Trenutno je u Močiljskoj špilji utvrđeno pedesetak organizama među kojima se ističu tri svoje opisane iz ove špilje: **dalmatinska slijepa vodenbabura** *Proasellus anophthalmus dalmatinus*, **dubrovački špiljski baldehinski pauk** *Troglohyphantes affinis* i **močiljski skokun** *Heteromurus media*. Močiljska špilja je jedino do sada utvrđeno nalazište **trebinjskog sitnog lažištipavca** *Chthonius trebinjensis* u Hrvatskoj, kao i fascinantnog špiljskog opilionida, **dubrovačke travunije** *Travunia anophthalma*. U špilji su utvrđene i druge vrste pauka i lažištipavaca, među kojima se ističe **hercegovačka stalagtija** *Stalagtitia hercegovinensis*, te tri vrste kopnenih jednakonožnih špiljskih rakova, među kojima je najveća **hercegovačka špiljska babura** *Titanethes herzegowinensis*, a najmanja **hercegovačka grbava baburica** *Cyphoniscellus herzegowinensis*. Posebno je bogata fauna kornjaša među kojima se ističu **bezbrizni južni špiljski trčak** *Neotrechus suturalis otiosus*, **neretvanski podzemljak** *Speonesiotes narentinus latitarsis* i **Apfelbeckov antroherpon** *Antroherpon apfelbecki apfelbecki*, te u novije vrijeme pronađene dvije vrste

sitnih špiljskih pselafida. U špilji boravi kolonija šišmiša koju je prva istraživala, hiropterolog B. Đulić i pri tome utvrdila čak pet vrsta, među njima i vrlo rijetkog meheljevog potkovnjaka *Rhinolophus mehelyi*.

Močiljska špilja je faunistički izuzetno bogata i biospeleološki vrlo zanimljiva. Prilikom novijih istraživanja u sakupljenom materijalu utvrdili smo i neke svoje najvjerojatnije nove za znanost, a sigurno je da će se daljnjim istraživanjem otkriti još pripadnika podzemne biocenoze Močiljske špilje.

ARHEOLOŠKI I PALEONTOLOŠKI NALAZI

Već su prvi istraživači u novootkrivenim dijelovima špilje otkrili dvije lubanje špiljskog medvjeda (*Ursus spelaeus*) (Kusijanović, 1929). Naknadno je ostatke medvjeda, ali i alpskog svisca (*Marmota marmota*) utvrdio paleontolog Mirko Malez (Malez, 1970). Danas izumrli špiljski medvjed koristio je Močiljsku špilju kao brlog u razdoblju gornjeg würma, posljednjeg ledenog doba koje je završilo prije oko 10 000 godina. Nalaz pak alpskog svisca, najjužniji na području Europe, dokaz je njegovog obitavanja na području Dubrovnika. Špilja vjerojatno obiluje i drugim paleontološkim

nalazima, ali osim manjeg uzorka kojeg je sakupio 1958. godine, M. Malez nije u špilji proveo sustavnija iskopavanja.

Prema količini ljudskih kostiju i analizi sakupljene keramike kojom obiluje prvi povratni kanal, prikladno nazvan Grobište, čini se da je u špilji postojala nekropola, drevno ilirsko groblje iz željeznog doba, halštadta, nastalo u razdoblju od 11. do 5. stoljeća prije Krista. Kao što je već spomenuto, najstariji nađeni ulomci keramike potječu iz mlađeg kamenog doba, neolitika. Sakupili su ih Miho Kusijanović i njegov sin Branimir, 1919. godine.

Koliko znamo sustavno arheološko, ali ni paleontološko istraživanje i iskopavanje u špilji nije provedeno iako već preliminarni nalazi ukazuju na iznimno nalazište.

TURISTIČKI POTENCIJAL, ZAŠTITA I PROMOCIJA MOČILJSKE ŠPILJE

Močiljska špilja je gotovo idealna za turističko korištenje. Nalazi se u blizini Dubrovnika, a gotovo uz špilju vodi asfaltirana cesta. Špilja je već primarno uređena, odnosno postavljena su vrata i u njoj je uređena staza. Uz turistički centar kao što je

Dubrovnik ona bi se sigurno pokazala ekonomski isplativom. Smatramo da bi se ona mogla osposobiti za posjete uz minimalne zahvate. Naime, dosadašnji način uređenja objekta potrebno je promijeniti u skladu s modernim konceptom održivog korištenja prirodnih resursa. Konkretno, napušta se dosadašnji koncept uređenja objekata betoniranjem staza, stepenica, postavljanjem trajne, intenzivne i toplinske rasvjete i ostalih ireverzibilnih infrastrukturnih zahvata, koji trebaju ustupiti mjesto minimalnim zahvatima. Svaki speleološki objekt je jedinstveni i unikatni sustav koji traži specifično i originalno rješenje, pa tako i Močiljska špilja.

Prije dodjele koncesije potrebno je svakako izraditi stručni Elaborat, te na osnovu njega Pravilnik o korištenju Močiljske špilje. Uz ostale organizacijske zahvate, ističemo potrebu uređenja prihvatnog centra u kojem bi se okupljali posjetitelji uz prigodnu okrajcu, te organizaciju vodičke službe. Smatramo da bi se adekvatnim turističkim korištenjem Močiljska špilja zaštitila i očuvala, za razliku od sadašnjeg stanja kada je prepuštena na milost i nemilost posjetitelja.

Iako je Močiljska špilja zaštićena kao geomorfološki spomenik prirode još 1963. godine nedostaju osnovni elementi zaštite, (niti je označen put do nje, niti se na

ulazu eventualni posjetitelji obavještavaju da je objekt zaštićen i koja su pravila pri eventualnom posjetu) a i postavljena željezna vrata već dugo su provaljena i ući može svatko tko dođe do špilje. Jedan od najvažnijih elemenata zaštite svakako predstavlja promocija špilje i njenih vrijednosti. S tom namjerom rezultate istraživanja predstavili smo u okviru izložbe **Stopama gromačkog pračovjeka – život u podzemlju dubrovačkoga krša** čiji su koncept napravili J. Bedek, M. Franičević, B. Jalžić i R. Ozimec. Izložba je otvorena u Rupama u Dubrovniku 11. veljače 2005., a opširnije o izložbi i njenom katalogu možete čitati u ovom broju SCe. Već ranije sve speleološke objekte šireg područja Dubrovnika, pa tako i Močiljsku špilju, dubrovačkoj javnosti je predstavio novinar i ljubitelj krškog podzemlja Ivo Lučić (Lučić, 2000). U sklopu predstavljanja Močiljske špilje u subotu 27. ožujka 2004. godine. Kao svojevrsnu promociju špilje, organizirali smo i posjet špilji za članove gradskog poglavarstva kao i za predstavnike medija iz grada Dubrovnika. Posjet je bio vrlo dobro organiziran s obzirom na veliki broj ljudi, te medijski dobro popraćen (Jurković, 2004; Kelava, 2004).

ZAKLJUČAK

Močiljska špilja objedinjava sve elemente turistički atraktivnog i znanstveno važnog speleološkog

objekta. Dužine je 938 metara, dubine 138, posjeduje iznimno lijepe i atraktivne sigaste ukrase, zatim paleontološke i arheološke nalaze, te vodena i kopnena staništa s bogatom špiljskom faunom. Zbog toga nas ne treba čuditi da je već 1963. godine špilja zaštićena kao geomorfološki spomenik prirode. Prilikom topografskog snimanja utvrdili smo moguće nastavke koje ćemo prvom prilikom istražiti, tako da bi se duljina, a i dubina špilje mogla povećati. Najnovijim ekološkim istraživanjima uz već poznate, utvrđene su i nove svojite za faunu špilje, pa čak i nove za znanost. Kao što za mnoge špilje kruže legende o skrivenom blagu, tako naša Močiljska špilja sama po sebi predstavlja svojevrsno skriveno i zaboravljeno blago koje u svojim njedrima još krije brojne tajne i vrijednosti. Močiljska špilja je zbog svojih dimenzija, prohodnosti, položaja i lakog pristupa idealna za edukativne i turističke posjete. Posebno bi u ljetnim mjesecima, kad sunce uprži dubrovački krš, sa svojih ugodnih 14°C postala spas i ugodna uspomena za posjetitelje.

Uz održivo gospodarenje, može postati najzornije učilo u kojem bi najmlađi Dubrovčani mogli doznati mnoštvo podataka o geologiji, hidrologiji, biologiji, povijesti, arheologiji i paleontologiji svoga zavičaja.

LITERATURA

- BOŽIĆ, V., 1999: Speleološki turizam u Hrvatskoj-Vodič po uređenim i pristupačnim špiljama i jamama, nakl. Ekol. Glasn., 1-165, Zagreb
- BOŽIČEVIĆ, S., 1984: Kroz naše špilje i jame, Mala znanstvena knjižnica HPDa, 1-72, Zagreb
- CVJETOVIĆ, A., 2001: Caves and karst reliefs in the Dubrovnik region, ACMT Senior Project, 1-40, Dubrovnik
- FRANIČEVIĆ, M., OZIMEC, R., BEDEK, J., JALŽIĆ, B., 2003: Biospeleološka istraživanja Gromačke i Močiljske špilje na području grada Dubrovnika (Biospeleological research of Gromačka and Močiljska cave in Dubrovnik regione), U Besendorfer, V., Kopjar, N. (eds.): Zbornik sažetaka osmog hrvatskog biološkog kongresa: 415-416, Zagreb
- JEANNEL, R., 1924: Monographie des Bathysciinae. Biospeologica V. Arch. Zool. Exp. gener., 63:1-498.
- JURKOVIĆ, M., 2004: Raj za turiste i šišmiše, Dubrovački list, 279:13, Dubrovnik
- KELAVA, A., 2004: Močiljska špilja-Nova dubrovačka atrakcija: Turisti među šišmišima, Dubrovački vjesnik, 2775:26,55, Dubrovnik
- KREŠIĆ, N., 1988: Karst i pećine Jugoslavije, Naučna knjiga, 1- , Beograd
- KUSIJANOVIĆ, M., 1929: Močiljska pećina, Hrvatski planinar, 5:113-121, zagreb
- LUČIĆ, I., 2000: Podzemno blago južnoga krša VI: Močiljska špilja – Kod špiljskog medvjeda i alpskog svizca, Dubrovački list, 18.10 2000:39, Dubrovnik

- MALEZ, M., 1960: Rad na speleološkom istraživanju u Hrvatskoj, Ljetopis JAZU, 64:289-307, Zagreb
- MALEZ, M., 1961: Paleontološka i speleološka istraživanja u 1958. godini, Ljetopis JAZU, 65:298-310, Zagreb
- MALEZ, M., 1970: Pećine na području između Popovog polja i Dubrovnika, Krš Jug., 7/2:21-68, Zagreb
- OZIMEC, R., 2005: Stopama gromačkog pračovjeka – život u podzemlju dubrovačkoga krša. Katalog izložbe. Grad Dubrovnik – Upravni odjel za zaštitu okoliša i prostorno uređenje i Hrvatsko biospeleološko društvo. 1-36, Dubrovnik
- PRETNER, E., 1973: Koleopteroška fauna pećina i jama Hrvatske, Krš Jugoslavije, 8/6:101-239, Zagreb
- STROUHAL, H., 1939: *Titanethes* Schiödte, Biosp. Balc., 5:1-34, Brünn.
- ŠUNDOV, M., 2004: Geomorfologija dubrovačkoga primorja i geokološko vrednovanje reljefa, Medic. Naklada, 1-173, Zagreb
- VLAŠIĆ, T., 2002: Otvoreno prvenstvo Hrvatske u speleološkoj orijentaciji u Močiljskoj špilji pokraj Dubrovnika: Snalaženje na nepristupačnom prostoru, večernji list, 31.10/01.11 2002, Zagreb
- WOLF, B., 1934-1938: Animalium Cavernarum Catalogus,

SUMMARY

MOČILJSKA CAVE

Močiljska cave has all the elements of a both touristy attractive and scientifically important speleological object. It is 938 m in length and 138 m in depth. There are exceptionally beautiful stalactite and stalagmite ornaments and palaeontological and archaeological findings to be found. It is rich in fauna. Therefore, it is not surprising that the cave has been protected as a geomorphological natural monument since 1963. Topographic recordings show that there are possible extensions to the cave, which could increase both its length and depth. The most recent ecological works have found new species to not only the cave's fauna but also to the science. As almost all caves have its hidden treasures legends, so does Močiljska cave. Only that it alone is a hidden and forgotten treasure having numerous valuable secrets to be told. Due to being passable, its dimensions, location and easy access, it would be ideal for educational and touristy visits especially in summer as there is only 14°C, which is very welcome when the sun heats the Dubrovnik Karst. It would be a good shelter and a soothing memory to all its visitors. The cave could become an educational place for the young generations who could learn much about geology, hydrology, biology, history, archaeology and palaeontology of their native country there.

MOČILJSKA ŠPILJA

OSOJNIK, DUBROVNIK

TOP. SNIMILI: H. Cvitanović, B. Jalžić
MJERILI: M. Pavlek, P. Rađe

